

Enes Ulusoy

17-06-2022

6 minuten

Het luik van realisme naar de basis van het soennisme - deel 3

De hadith over de 73 groepen

Het is zeer belangrijk, zoals eerder vermeld, om te weten dat deze sekten tot de islamitisch-theologische area behoren. Het zijn dus heterodoxe stromingen. Er is geen religieuze autoriteit in de islamitische geschiedenis die deze heterodoxe stromingen tot ongelovigen heeft verklaard, hoewel de geleerden van tijd tot tijd zeer krachtige termen hebben gebruikt over deze sekten om de mensen te waarschuwen tegen de innovaties ervan.²² Het uitgangspunt voor het niet verketteren van deze stromingen is de authentieke overlevering afkomstig van de geliefde profeet ﷺ welke als volgt luidt: “Degene die Allah ﷻ ontmoet (na zijn dood), terwijl hij Hem geen deelgenoten heeft toegekend, voor hem is (het eeuwig betreden van) het hellevuur verboden.”²³ Er zijn echter wel authentieke overleveringen die als uitzondering dienen voor de genoemde overlevering, want in die overleveringen is gekomen dat een zondaar de hel tijdelijk kan betreden door zijn zonden. Alle moslims zullen (uiteindelijk) voor eeuwigheid het paradijs betreden, maar het kan zijn dat zondige moslims eerst tijdelijk in de hel moeten als ze niet worden vergeven voor hun zonden.

Echter, de overlevering waarin staat dat elke moslim, hoe dan ook, niet (voor eeuwigheid) naar de hel zal gaan, staat schijnbaar haaks op de overlevering waarin staat dat de Mohammedaanse menigte in 73 groepen zal splitsen. Een variant van deze overlevering is namelijk overgeleverd door Imam Tirmidhi met de toevoeging: “*Allen van hen zijn in het vuur, behalve één menigte. Ze zeiden: Wie zijn dat, o boodschapper van Allah? Hij antwoordde: “Degenen die mij en mijn metgezellen volgen.”*” Hoewel sommige geleerden deze toevoeging van de overlevering zwak hebben verklaard op basis van de schijnbare tegenstrijdigheid, wordt het probleem hiermee niet opgelost, want deze toevoeging komt ook voor in andere authentieke overleveringen.

²² Zie *al-madhāhib al-tawhīdiyya wa al-falsafāt al-mu‘āṣira* van de grootgeleerde Shaykh Ramadan al-Buti.

²³ De betekenis van deze overlevering is met massatransmissie tot ons gekomen.

Er zijn diverse pogingen gedaan om de twee overleveringen, dus de overlevering dat het hellevuur verboden is voor de moslim en de overlevering dat de 72 groepen van de 73 naar de hel zullen gaan, te verzoenen met elkaar. Bepaalde geleerden hebben deze 73 groepen geïnterpreteerd met de stromingen binnen de islamitisch-theologische area. Dus de mainstreammoslims zijn *'ahl al-sunna wa al-jamā'a* en de overige 72 stromingen zijn de sektarische bewegingen binnen de islamitisch-theologische sfeer. In dit geval zullen de 72 sektes zeker de hel binnentreden en bestraft worden totdat hun innovaties in geloofsleer zijn kwijtgescholden. Pas daarna zullen ze het paradijs binnentreden. Voor hen is er dus pertinent geen sprake van een directe toegang tot het paradijs. Er zijn ook geleerden die deze overlevering niet hebben behandeld, terwijl ze heel veel hebben geschreven over sektarisme.²⁴

Een andere interpretatie is, zoals die van Shaykh Ramadan al-Buti, dat de Mohammedaanse menigte in de overlevering beschouwd wordt als de gehele mensheid vanaf de tijd van de profeet Mohammed ﷺ. Dit betekent dus dat deze 72 stromingen de ongelovigen moeten voorstellen en niet de heterodoxe stromingen die wel tot de moslims worden gerekend, want in de overlevering wordt het woord *milla* gebruikt dat duidt op religie. Hierdoor begrijpen we dat het niet gaat om een groep, maar om een religie, namelijk de islam welke ook alle heterodoxe moslims beslaat. Bovendien begint de overlevering met de verdeling van de Joden en christenen. Hiervoor gebruikt de profeet ﷺ de bewoordingen *Joden splitsten in...* en *christenen splitsten in...*. Daarna zou hij ﷺ moeten zeggen *de moslims zullen splitsen in...*, maar hij ﷺ gebruikt de Arabische bewoording *'ummatī* (letterlijk: mijn menigte)²⁵ in plaats van *al-muslimūn* (letterlijk: de moslims). Dit duidt erop dat het over alle mensen gaat en niet specifiek over de moslims.²⁶

²⁴ Zie uit *mafhūm 'ahl al-sunna wa al-jamā'a bayn al-tawsī' wa al-taḍyīq* van Shaykh Muhammad Abu al-Fath al-Bayanuni.

²⁵ Alle mensen vanaf de tijd van de profeet Mohammed ﷺ behoren tot zijn *'umma*. Er zijn namelijk twee soorten *'umma*: *'umma al-da'wa* en *'umma al-ijāba*. De eerste term wordt voor alle mensen vanaf de profeet Mohammed ﷺ gebruikt, dus inclusief de ongelovigen. De tweede term wordt alleen voor de moslims gebruikt.

²⁶ *al-madhāhib al-tawḥīdiyya* van al-Buti.

De methodieken van het godsbewijs

Als we in de vroeg-islamitische periode kijken, dan kunnen we drie methodes constateren waarmee de moslims het bestaan van Allah ﷻ en Zijn eigenschappen probeerden te bewijzen.²⁷ Dit zijn de volgende drie methodieken:

1. De eerste methodiek: Het uitlokken van de impulsen die verborgen zitten in de oorspronkelijke instincten van de mens. Dit wordt gedaan door de obstakels weg te nemen die de mens verhinderen om zijn intuïtie te volgen die voorschrijft dat er een superieure entiteit bestaat en alles heeft veroorzaakt. De menselijke intuïtie, zelfs bij de meest oppervlakkige mensen, leidt namelijk tot de conclusie dat er een absoluut onafhankelijke schepper bestaat en dat de schepping onderhevig is aan deze schepper. Met andere woorden: het kennen, erkennen en aanbidden van Allah ﷻ is een parel die groeit in de schelp van de menselijke instincten.
2. De tweede methodiek: Het aanwenden van de rationele en logische denkgeregels om tot gedegen conclusies te komen. Hierbij gaat het wel om denkgeregels die door iedereen erkend en aanvaard zijn zoals dat een bepaald betaalmiddel globaal erkend en geldig is. Deze rationeel-logische duimstokken en toetsstenen worden oorspronkelijk door de Koran gehonoreerd, want er zijn meerdere Koranverzen die ons verwijzen naar het gebruik van de ratio en logica om de loochenaars bindende bewijzen op te leggen. In vele Koranverzen wordt zelfs aangetoond hoe deze rationeel-logische bewijsvoeringen uitgevoerd moeten worden, zoals de teleologie. Dit is de leer dat de schepping en ieder verschijnsel op een bepaald doel is gericht. Dit toont aan dat alles met een bepaald beheer en wijsheid wordt geschapen. Als gevolg daarvan is men genoodzaakt om het bestaan van deze wijsvolle beheerder te erkennen, want elk schepsel heeft een schepper en elke organisatie vereist een organisator.
3. De derde methodiek: Dit is de methode van de moslimfilosofen, zoals al-Farabi, Ibn Sina²⁸ en Abu al-Barakat al-Baghdadi. Zij baseerden hun bewijsmethoden op die van

²⁷ *al-madhāhib al-tawhīdiyya* van al-Buti.

²⁸ Ibn Sina en andere moslimfilosofen zijn door bepaalde moslimgeleerden verketterd, omdat ze volgens hen helaas onder invloed van Griekse filosofie afweken van het rechte pad. Deze methodiek vindt zijn oorsprong namelijk in de methodes van de Griekse filosofen. En de Griekse filosofie kent vier belangrijke fundamenteën die overduidelijk blasfemie inhouden: (1) de materie is eeuwig, (2) de Schepper kent niet de details, (3) de wederopstanding zal alleen met de ziel plaatsvinden zonder het lichaam, (4) profeetschap is te verwerven door

de filosofen en verdeelden hiermede de dingen in mogelijk, absurd en noodzakelijk. Op basis daarvan konden ze bewijzen dat iets wat mogelijk is niet uit zichzelf van non-existent naar existent kan transformeren. Het is noodzakelijk dat een mogelijk iets behoeftig is aan een veroorzaker die het is voorafgegaan. Als we deze veroorzaker ook als mogelijk beschouwen, dan zou er daarvoor een andere veroorzaker moeten zijn, enzovoorts, totdat deze reeks eeuwig teruggaat in het verleden (*tasalsul*) welke rationeel absurd is. Het is daarom rationeel noodzakelijk dat er een onveroorzaakte veroorzaker is, wil de hele reeks aan oorzaak-gevolg-schakels kunnen bestaan.

Vele mensen hebben zich bezig gehouden met discussies en debatten over welke van deze drie methodieken de beste is om het godsbewijs aan te tonen en de mensen te stuwten naar de erkenning en aanbidding van Allah ﷻ. Er zijn mensen die alleen de eerste methodiek als de meest voortreffelijke wettigen. Daarnaast zijn er mensen die de tweede methodiek ook aanvaarden als toevoeging aan de eerste methodiek. En er zijn mensen die ook de derde methodiek als legaal beschouwen en zelfs vinden dat er daar ook noodzakelijkerwijs gebruik van gemaakt moet worden. Deze discussie is echter onnodig, want alle drie de methodieken tegelijk waren in complete vorm niet aanwezig in de tijd van de profeet ﷺ en de metgezellen, maar deze methodieken ontstonden geleidelijk op basis van de omgevingsfactoren en de behoeften. Deze methodieken hielden een acuut verband met de nieuwe verschijnselen. Zodra er een bezwaar of afwijking verscheen onder de mensen, werd deze behandeld en geheeld met een adequate kuur uit een van deze methodieken. De eerste uitnodiging tot de islamitische beginselen was in de dertienjarige Mekkaanse periode. Het is algemeen bekend dat de oorsprong van de dwalingen van de toenmalige Mekkaanse Arabieren de volgende zaken waren: barbarij, koppige onwetendheid en blindelings navolgen van voorouders. Daarom was er nooit behoefte in die periode aan de benutting van de tweede en derde methodieken, hoewel de Koran van tijd tot tijd toch verwees naar het belang van de rationeel-logische principes en het gebruik ervan. Het is daarom vanzelfsprekend dat we in de Koran verzen met betrekking tot het bestaan van Allah ﷻ - welke in de Mekkaanse periode

kennis en wijsheid. Over sommige moslimfilosofen is er overgeleverd dat ze vlak voor het einde van hun leven afstand hebben genomen van de blasfemische uitspraken. Imam 'Abdurrauf al-Munawi heeft het werk *al-qaṣīda al-ʿayniyya* van Ibn Sina becommentarieerd en geeft in de introductie een biografie van Ibn Sina. Hier vermeldt hij dat Ibn Sina vlak voor zijn dood zich aansloot bij de correcte geloofsleer van de islam.

waren geopenbaard - slechts de eerste methodiek benadrukt zien worden samen met een tendens tot de tweede methodiek. Bovendien zijn deze Koranverzen een aanzienlijk groot deel van de verzen die de theologische vraagstukken aan de kaak stellen, want de Koranverzen na deze periode gingen voornamelijk over juridische en ethische beginselen en kwesties.

Er was in die Mekkaanse periode geen behoefte aan filosofische bewijstechnieken om de Arabieren te bevorderen van het dieptepunt van het ongeloof naar het hoogtepunt van het geloof, want hun verstanden waren gevrijwaard van elke vorm van filosofische twijfels en hun zielen waren nog onderhevig aan de zuivere geaardheid van de menselijke instincten. Een derde factor, ongetwijfeld de meest cruciale, was dat ze in het bijzijn van de geliefde profeet ﷺ waren en konden staren naar zijn gloeiende uitstraling welke direct gevoed werd met de goddelijke openbaring. Ten aanschouwen van de geliefde profeet ﷺ hadden ze geen behoefte aan uitgebreide bewijsvoeringen en verklaringen voor theologische vraagstukken. In deze puurheid transformeerde hun geloof in korte tijd naar een rotsvast geloof dat resulteerde in een absolute onderwerping jegens Allah ﷻ en Zijn boodschapper ﷺ. Daarom hadden ze ook geen behoefte aan kritische ondervragingen om bepaalde delen van de Koran te begrijpen of te plaatsen, zoals de metafysica en de dubbelzinnige verzen. Hun motto was: “Wij hoorden en geloofden!” Daarom zien we dat hun opvolgers die de prominente geleerden waren van dat tijdperk ook zeer voorzichtig waren als het ging om theologische kwesties en filosofische vraagstukken. Zij vonden het betreden van dit mijnenveld een gevaar voor het rotsvaste geloof en waarschuwden de mensen om over dit soort onderwerpen te discussiëren. Dit was ook de reden van de schaarste aan geleerden die zich bezighielden met dit soort onderwerpen. De algemene houding tegenover dit soort controversies was het stoppen bij de grens die door Allah ﷻ en Zijn boodschapper ﷺ werd bepaald. De antwoorden op bepaalde kritische vragen waren daarom niets anders dan zwijgen en overlaten aan Allah ﷻ. Een typerend voorbeeld was de reactie van de toenmalige supergeleerde Imam Malik. Toen hij werd gevraagd over *al-istiwā* dat voorkwam in de desbetreffende Koranverzen zei hij woedend: “(Het Arabische woord) *al-istiwā* is niet onbekend (dus het is bekend dat het voorkomt in de Koran of de linguïstische betekenis ervan is bekend). De hoedanigheid (dus de letterlijke betekenis) ervan is niet rationeel (met betrekking tot Allah). Het geloven erin (dus dat Allah de eigenschap

al-istiwā heeft) is verplicht. Het vragen ernaar (dus naar de hoedanigheid) is innovatie.”²⁹ Dit was de rigide houding in die tijd, omdat het voldoende was om de leek te beschermen tegen ongeloof of dwaling.

Het tijdperk van de metgezellen en hun prominente leerlingen was voorbij en de omstandigheden waren drastisch veranderd waardoor er grote behoefte ontstond aan de derde methodiek welke voortaan door de experts van *‘ilm al-kalām* gehanteerd en ontwikkeld zouden worden. De oorzaken van deze grote behoefte kunnen als volgt opgesomd worden:

1. Naar aanleiding van de militaire expansie van de moslims bekeerden velen zich tot de islam uit diverse levensbeschouwingen, zoals jodendom, christendom, manicheïsme, zoroastrisme, mandeïsme en brahmanisme. Sommigen van deze bekeerlingen vergeleken de doctrines van hun oude levensbeschouwing met de opvattingen van de islam om aan te tonen dat de islam de waarheid was, maar dit veroorzaakte discussies en nieuwe vraagstukken. Bovendien was het niet vergezocht dat bepaalde bekeerlingen nog steeds brandden van geheime hartstochten voor bepaalde onderdelen van hun oude levensbeschouwing. Daarom hadden ze de behoefte om deze onderdelen aan te kaarten en daar een islamitisch jasje aan te geven om het te kunnen verdedigen.
2. Door de moslimveroveringen ontstond er een volledige islamitische beschaving in de wereld. Hierdoor was er een groot ontplooiingsveld ontstaan voor intellectuele activiteiten. Er werd wetenschap bedreven en literaire werken geschreven. Iedere groep gaf zijn eigen invulling aan deze intellectuele activiteiten waarbij onontkoombaar overlappingen waren met de islamitische wetenschappen. Deze ontwikkelingen leverden ook uitvoerige debatten en filosofische vraagstukken op.
3. Weer door de veroveringen werden grote groepen mensen moslim, maar niet iedereen was oprecht. Er waren ook mensen die heimelijk ongeloof koesterden en de moslimgemeenschappen schade wilden berokkenen. Zij implementeerden dogmatische begrippen en stellingen onder de moslims om verwarring en twijfels te genereren. Ook dit resulteerde in discussies en weerleggingen.

²⁹ Zie voor een uitgebreide uitleg ons artikel “De vier imams, antropomorfisme en de ratio” op onze website.

4. Om de weerleggingen te kunnen realiseren, moesten de moslimgeleerden zich verdiepen in de bewijzen en bronnen van hun tegenstanders. Daarom waren ze, in het bijzonder de mu'tazila-geleerden, genoodzaakt om bijvoorbeeld filosofie en logica te bestuderen.
5. De Koranische instructies die de geleerden riepen tot het verkondigen van de islam door gebruik te maken van rationeel-logische bewijstechnieken om het bewijs op te leggen aan de tegenstander. De Koran zelf geeft handreikingen om intellectuele debatten te voeren. Denk aan het argument van antagonisme in het vers dat neerkomt op: "Als er daarin goden naast Allah zouden zijn geweest, dan waarlijk, beiden (de hemelen en de aarde) zouden vernietigd zijn."³⁰ Of de betekenis van het Koranvers waarin het argument over de ongeldigheid van de dode cyclus en de keuze zonder keuzemaker aan bod komt: "Of zijn zij uit niets geschapen, of zijn zij zelf scheppers? Of hebben zij de hemelen en de aarde geschapen? Nee, maar zij hebben geen standvastig geloof."³¹ Of de logische analogie in het volgende vers dat neerkomt op: "Zoals Wij de eerste schepping begonnen, Wij zullen het herhalen."³² Of de verzen waarin Allah ﷻ ons bericht over de intellectuele afrekening van de profeet Ibrahim: "Dus hebben Wij Ibrahim het koninkrijk der hemelen en aarde laten zien, zodat hij één van degenen is die met zekerheid geloofd heeft. Toen de nacht hem met duisternis bedekte, zag hij een ster. Hij zei (om zijn volk de waarheid aan te tonen): "Dit is mijn Heer." Maar toen het onderging, zei hij: "Ik houd niet van wat ondergaat." Toen hij de maan op zag komen, zei hij: "Dit is mijn Heer." Maar toen hij onderging zei hij: "Tenzij mijn Heer mij leidt, zal ik zeker onder het dwalende volk verkeren." Toen hij de zon op zag komen, zei hij: "Dit is mijn Heer. Deze is groter." Maar toen zij onderging, zei hij: "O, mijn volk! Ik ben waarlijk vrij van alles wat jullie als deelgenoten aan Allah toevoegen." Waarlijk, ik heb mijn aangezicht gewend tot Hem Die de hemelen en de aarde heeft geschapen, als *ḥanīf* en ik behoor niet tot degenen die anderen naast Allah aanbidden."³³

³⁰ Koran, 21:22

³¹ Koran, 52:35-36

³² Koran, 21:104

³³ Koran, 6:75-79. In deze Koranische passage wordt beschreven hoe de profeet Ibrahim zijn volk bewees dat er een almachtige schepper bestaat die transcendent is van de schepping. Hij deed deze uitspraken dus om zijn volk aan te zetten tot het rationeel denken en niet omdat hij aanvankelijk geloofde dat bepaalde voorwerpen

Aan de hand van dit soort verzen laat Allah ﷻ aan ons zien hoe we ons verstand moeten gebruiken en rationele argumentaties moeten formuleren. Ze wisten dat de menselijke instincten genoeg waren om het godsbewijs uit te voeren, maar ze wisten ook dat dit niet voldoende was voor iedereen. Daarom maakten ze op basis van de bovengenoemde verzen gebruik van rationele maatstaven en logische bewijzen. Hierbij hielden ze echter wel rekening met de volgende profetische instructie: “Spreek de mensen aan conform hun kennis en verlaat datgene wat ze niet kennen. Willen jullie dat Allah ﷻ en Zijn boodschapper ﷺ verloochend worden?”³⁴

Dit waren de redenen voor de grote behoefte aan de derde methodiek welke voortaan gebruikt zou worden door de moslimgeleerden. Hierdoor zou de wetenschapsdiscipline *‘ilm al-kalām* ontstaan en verder ontwikkelen. Maar wat was *‘ilm al-kalām* nou precies?

De betekenis van *‘ilm al-kalām*

Deze wetenschapsdiscipline behelst de verdediging van de islamitische geloofsfundamenten met rationele bewijzen en de weerlegging van de heterodoxe stromingen die afwijken van *‘ahl al-sunna wa al-jamā‘a*. Uit deze definitie is te deduceren dat de content van deze wetenschapsdiscipline kan veranderen al naargelang de opgedoken twijfels en de ontstane innovaties.³⁵ Dat is ook de reden dat er zoiets als *‘ilm al-kalām al-jadīd* (letterlijk: nieuwerwetse *‘ilm al-kalām*) is ontstaan door de veranderende dwaalbegrippen.³⁶ Elke confrontatie met welke heterodoxie en ideologische afwijking dan ook, behoort tot het operatieveld van *‘ilm al-kalām*. Daaronder valt ook de refutatie van alle filosofische

in de hemelen god waren en vervolgens afstand deed van deze overtuiging. De profeten zijn vrij van het plegen van ongeloof en het hebben van twijfels.

³⁴ Overgeleverd door Imam al-Bukhari en Imam Abu Mansur al-Daylami.

³⁵ *al-madhāhib al-tawhīdiyya* van al-Buti.

³⁶ Zie hiervoor *falsafa ‘ilm al-kalām* van dr. ‘Ali al-‘Omari. Degene die het begrip *‘ilm al-kalām al-jadīd* voor het eerst heeft geïmplementeerd is de Turkse moslimgeleerde Izmirli Ismail Hakki in het jaar 1868. Hij schreef hierover een boek in het Turks genaamd *Yeni İlm-i Kelâm* (letterlijk: nieuwerwetse *‘ilm al-kalām*) en behandelde daarin de contemporaine aanvallen tegen en de twijfels over de islam. Het boek is helaas nog niet vertaald naar andere talen. Degene die Izmirli opvolgde in de weerlegging van nieuwe dwaalbegrippen was de Indische moslimgeleerde Shibli al-Nu‘mani. Er waren uiteraard meer geleerden die werken schreven in *‘ilm al-kalām al-jadīd*, zoals de moslimgeleerden Ahsraf al-Tahanawi, Husayn al-Jisr en Sa‘id al-Nursi, Mustafa Sabri.

stromingen die op heden in omloop zijn en een antipode vormen tegenover de islamitische geloofsleer.

Waarom deze wetenschapsdiscipline is vernoemd naar *al-kalām* is op verschillende manieren verklaard door de geleerden. Imam al-Ghazali postuleerde de mening dat *al-kalām*, letterlijk de spraak, een van de belangrijkste kwaliteiten is voor degene die deze tak van sport beoefent, want er wordt gedebatteerd en dat vereist een sterk taalvermogen en goede spreekvaardigheid. Als je niet welbespraakt en breedspakig bent, zal je ook niet optimaal in staat zijn om je tegenstanders tijdens het debat te verslaan en het bewijs op te leggen. De deskundigen van deze wetenschapsdiscipline stonden daarom ook bekend om hun welsprekendheid en kundigheid in het voeren van langdurige debatten. Vele geleerden hebben echter voor een andere verklaring gekozen. Zij hebben gesteld dat deze wetenschapsdiscipline vernoemd werd naar het belangrijkste onderdeel ervan: het debat over de eigenschap *al-kalām* van Allah ﷻ tussen *ahl al-sunna wa al-jamā'a* en *mu'tazila*. Er was namelijk een grote discussie ontstaan over deze eigenschap of het was geschapen of niet. Vervolgens liep deze discussie uit de hand en werd erg gepolitiseerd. De benaming ontstond volgens sommige latere geleerden in de era van de Abbasidische kalief al-Ma'mun (gest. 218 AH), de zoon van de bekende kalief Harun al-Rashid. Volgens deze stelling werd deze wetenschapsdiscipline *al-fiqh fī al-dīn* genoemd, terwijl de studie van jurisprudentie *al-fiqh fī al-'ilm* werd genoemd. De uitdrukking dat de eerste voortreffelijker is dan de tweede was in die tijd algemeen bekend geworden in de volksmond. Imam Abu Hanifa noemde tevens zijn theologisch meesterwerk *al-fiqh al-akbar*.

Het belang van *'ilm al-kalām*

Het is een onbegonnen werk om *'ilm al-kalām* te misprijzen in zo een tijd dat de moslims ideologisch zijn omsingeld met talloze blasfemische wanbegrippen. We zijn naar dit verdedigingsmechanisme van de islam behoefteiger dan ooit. Bovendien dicteren de Koranische instructies dat we elke vorm van confrontatie aan moeten gaan met de ideologische militanten van ongeloof en dwaling. Het is daarom niet toegestaan om de bewapening voor deze intellectuele strijd te reduceren tot de eerste twee methodieken door de derde methodiek als onbeduidend voor te stellen. De Koran, zoals eerder vermeld, spoort ons dringend aan om de capaciteiten van de ratio en logica uiterst te benutten tegen de

opponenten. Daarom zijn alle drie de methodieken Koranisch en dienen optimaal geutiliseerd te worden in de verdediging, verkondiging en verspreiding van de islam onder de mensen, mits deze methodieken adequaat en op zijn plaats worden gebruikt. Dit is een collectieve verplichting die rust op de schouders van alle Nederlandse moslims zolang niemand deze nakomt. Zodra er een groep verschijnt in Nederland die deze methodes gebruikt om de islam te verdedigen, verkondigen en verspreiden, dan vervalt de verplichting ook van de rest van de moslims.³⁷

Hoe zit het dan met de negatieve houding van sommige prominente moslimgeleerden tegenover *‘ilm al-kalām*? Zelfs supergeleerden, zoals Imam al-Shafi’i, Imam Malik en Imam Abu Yusuf, hebben de mensen heftig afgestoten van de studie van deze wetenschapsdiscipline.³⁸ Desalniettemin zien we dat een groot deel van hun discipelen de studie van *‘ilm al-kalām* als een collectieve verplichting achtten. Zij waren van mening dat *‘ilm al-kalām* erg cruciaal was in de verdediging van de islamitische geloofsfundamenten. Daarom hanteerden ze de principes van *‘ilm al-kalām* en doceerden het ook aan hun eigen leerlingen. Wij zien dat nobele metgezellen zoals Imam ‘Ali ibn Abi Talib, Imam ‘Abdullah ibn ‘Abbas en Imam ‘Abdullah ibn Mas’ud ook hadden gedebatteerd tegen de sekteleiders van hun tijd. Sterker nog, Imam al-Shafi’i zelf had geen gelijkenis in zijn tijd in het debatteren. Hoe is dan deze schijnbare tegenstrijdigheid tussen de geleerden die tegen en voor *‘ilm al-kalām* waren, op te lossen? Degenen die kritiek hadden op de studie van *‘ilm al-kalām* deden dit niet, omdat *‘ilm al-kalām* ongeloof of dwaling inhoudt, maar om te voorkomen dat mensen met overvloedige discussies hun tijd verkwistten. Er waren namelijk mensen die daar een hobby en buitensporige bezigheid van maakten zonder dat er behoefte naar was. Hiermee is het schijnbare meningsverschil tussen de beide kanten opgelost, want zelfs de meest

³⁷ De lezer moet hieruit niet ten onrechte begrijpen dat dit soort mensen of groepen niet bestaan in Nederland. Er wordt hier alleen gesproken over het religieuze oordeel en niet wat de huidige stand ervan is in de Nederlandse samenleving.

³⁸ Daarom zien we zelfs onder de latere moslimgeleerden, zowel van *al-māturīdiyya* als van *al-ash‘ariyya*, dat ze bijvoorbeeld de boeken van Imam al-Sanusi afstoten en de mensen ertegen waarschuwen. Daarvoor in de plaats adviseren ze theologische werken zoals *al-asmā wa al-ṣifāt* of *al-i’tiqād* van Imam al-Bayhaqi waarin geen rationeel-logische argumentaties voorkomen. Dit is niet, omdat ze vinden dat er incorrecte informatie zit in de boeken van Imam al-Sanusi, maar omdat het niet relevant en geschikt is voor iedereen. De boeken van Imam al-Sanusi zijn in deze tijd zeer relevant en nuttig. Daarom dienen ze ook echt onderwezen te worden.

vooraanstaande geleerden van *‘ilm al-kalām*, zoals Imam al-Baḳillāni, waarschuwden de mensen om zich bezig te houden met *‘ilm al-kalām* zonder dat er behoefte naar was.

Dit schreven ze in hun eigen boeken die ze hadden geschreven over deze wetenschapsdiscipline zelf.³⁹ De geleerden die dringend aanspoorden tot de studie en hantering van *‘ilm al-kalām* deden dat ook nadat er behoefte ontstond aan *‘ilm al-kalām* door de verspreiding van innovaties en dwaalbegrippen met betrekking tot de islamitische geloofsleer. Hoewel Imam al-Ghazali behoort tot de meest prominente *kalām*-geleerden schreef hij zelfs een zelfstandig werk waarin hij de leek waarschuwde tegen de studie van *‘ilm al-kalām*. Hij schrijft echter wel in zijn meesterwerk *al-ihyā* dat deze wetenschapsdiscipline zijn nadelen en voordelen kent. Het oordeel erover is conditioneel. In sommige gevallen is de studie ervan schadelijk, dan is het verboden en in sommige gevallen is de studie ervan nuttig, dan is het aangeraden en zelfs noodzakelijk.⁴⁰ Ook Imam al-Ghazali onderlijnt dus dat *‘ilm al-kalām* pas verboden verklaard kan worden als het schadelijk is of als er geen behoefte naar is.

Op heden is de studie van *‘ilm al-kalām* zeer cruciaal en dringend. Daarom dienen er instituten en scholen te zijn die zich intensief bezighouden met deze wetenschapsdiscipline om dit islamitisch erfgoed intact te houden en verder te ontwikkelen waarmee de anti-islamitische dialectiek uitgeroeid kan worden van de aardbodem. Wat betreft het verkrijgen van een rotsvast geloof en het toenemen in zekerheid, hiervoor is louter *‘ilm al-kalām* uiteraard niet voldoende. De kuur daarvan is zielszuivering, het veelvuldig gedenken van Allah ﷻ, het nakomen van Zijn geboden en het vermijden van Zijn verboden!⁴¹

Wordt vervolgd...

³⁹ *al-madhāhib al-tawḥīdiyya* van al-Buti.

⁴⁰ *al-madhāhib al-tawḥīdiyya* van al-Buti.

⁴¹ *al-madhāhib al-tawḥīdiyya* van al-Buti.